

Ú V O D D O T E O R I E G E O G R A F I E

1. Geografie - "tradiční" a současná.	4
2. Úvod do historie geografického myšlení	12
3. Definice a objekt geografie.	51
4. Krajinná sféra	55
5. Geografický systém - geosystém	57
6. Klasifikace geografických věd.	63
7. Geografická poloha	72
8. Geografická regionalizace.	76
9. Příroda a společnost v geografii	83
10. Geopolitika.	87
11. Politická geografie.	98
12. Sociogeografie	101
13. Základy teorie rozmístění hospodářství	103
14. Geografie a ekologie	117
15. Globální problémy lidstva a geoglobalistika.	118
16. Mapa, kartografie a teoretická geografie	121
17. Tendence rozvoje geografických věd	127
18. Metody geografického výzkumu	128
19. Geografická prognóza	142
20. Základní kategorie (slovníček k úvodu do teorie)	148
21. Významní světoví a čeští geografové (abec. přehled)	259
22. Instituce, programy, publikace (abecední přehled)	265
23. Jaromír Korčák: Geopolitické základy ČSR (ukázka)	271
24. Alfred Weber: Teorie rozmístění průmyslu (ukázka)	283
25. Vladimír S. Preobraženskij aj.: Geografie v měnícím se světě. 20. století. Motivace k zamyšlení (ukázka)	288
26. IGU: Mezinárodní charta geografického vzdělávání	295
27. Literatura	304

Ú V O D E M

"Bez teorie stěží lze pretendovat na uznání naší vlastní individuality."

(David Harvey: »Explanation in Geography«)

Epocha velkých geografických objevů dávno minula. Věk fyziky a chemie vystřídalo století biologie. Názory, že geografie přestane být vědou a udrží se nanejvýš jako školní předmět, až bude popsán poslední kopec a prozkoumáno poslední neznámé údolí, se nepotvrdily. Vznikají nové geografické instituce. Vychází bezmála tisíce geografických vědeckých periodik. Tisíce geografů se shromažďují na mezinárodních geografických kongresech i na národních sjezdech, aby posoudili stovky odborných vystoupení. Vznikají nové disciplíny - geografie kultury, konstruktivní geografie, teoretická geografie, kosmická zeměvěda aj.

Popisná "poštácká" geografie (nad níž se usmíval Nikolaj Gogoľ) patří minulosti. Od tradičního "kde co leží?" přešla k ujasňování si "proč právě tam?", "proč ne jinde?". Na významu nabývají otázky "co se stane, jestli?", "co bude, když?". V dlouhé řadě prognóz nejrůznějších zaměření nachází místo i prognóza geografická. Její jádro tvoří analýza možného vývoje prostorových (územních) vztahů mezi prvky dílčích geosystémů, mezi dílčími geosystémy v rámci integrálních geosystémů i mezi integrálními geosystémy. Geografická prognóza je novou etapou vývoje geografie. Počítá s využitím nashromážděných poznatků; je však těsně spjata především s obecnou teorií geografie.

Formulování objektivních zákonů je důkazem zralosti základních věd, o které se opírají vědy aplikované. Geografické disciplíny využívají zákony a zákonitosti objevené během jejich mnohověké praktické aplikace. Kromě nich existují zákony geografie jako celistvé základní vědy. Jejich odhalení je důležité, ale velice obtížné. Zákony geografické vědy jsou zákony časo-prostorové interakce »přírody - techniky - společnosti - člověka«. Autor skript se pokusil o určité shrnutí a o systemizaci nejvýznamnějších z nich. Vycházel především z prací prof. RNDr. Jaromíra Demka, DrSc.; více pozornosti však věnoval sociogeografické problematice.

Zkvalitnění klíčových geografických kursů předpokládá vytvoření moderních učebních pomůcek, zaměřených zejména na teoretické základy vědní disciplíny a na metody geografických výzkumů. Jejich vypracování potrvá řadu let. Potřeba co nejrychleji zlepšit tíživou situaci vedla k přípravě předkládaného provizorního textu. - Autor srdečně děkuje recenzentům - prof. Demkovi, prof. Královi a doc. Kuncovi - za pomoc při jeho dotváření.